

Dienst 13 december 2020

Doopsgezinde Gemeente Arnhem

Derde Zondag van Advent, zondag 'Gaudete' = 'Verheugt u!'

*Voorzangers Elaine Bohlken en Ruud Mulder, de gemeente neuriet
Organist Mark van Vreden
Voorganger Ruud Mulder*

Aansteken van de kaars en de drie kaarsen van Advent en openen van de bijbel
(kerkenraadslid)

Welkom (door kerkenraadslid, zij geeft aan: na het eerste lied gaan we staan)

Zang Lied 125:1, 2 en 3 *'O kom, o kom, Immanuel, verlos uw volk, uw Israël ...'*

Bemoediging en groet (waarna de gemeente gaat zitten)

Onze hulp, onze kracht in de naam van God, de Eeuwige,
die hemel en aarde geschapen heeft,
de komende die wij verwachten,
licht in de donkerte,
bron van alle vreugde.
Hij die trouw blijft
aan wat in elk van ons is begonnen.
De liefde van God zij vanmorgen met ons allen.
Amen.

Zang van Elaine 'Rejoice, rejoice', 'Verheugt u!'

Latin

*Gaudete, gaudete!
Christus est natus
Ex Maria virgine,
gaudete!*

English

Rejoice, rejoice!
Christ is born
Of the Virgin Mary –
Rejoice!

Inleiding over het karakter van deze zondag 'Gaudete' = 'Verheugt u!'

Deze Derde zondag van Advent heet in de liturgische traditie Zondag 'Gaudete', latijn voor 'Verheugt U, weest blij!'

Een vreugde die, nu we Kerst naderen, uitziet naar de komst van het Kind, het Licht der wereld.

Alle lezingen vandaag cirkelen om die vreugde, de Psalm van deze zondag, Psalm 126, over de ballingen die terugkeren, de droom, het visioen van de wolf en het lam samen van de profeet Jesaja uit het 65^e hoofdstuk, en de brief van Paulus aan de gemeente van Tessaloniki, toen hoofdstad van de Romeinse provincie Macedonië. Hij schrijft daarin: *'Wees altijd verheugd, bid onophoudelijk, dank God onder alle omstandigheden.'*

Over de vreugde zal het dus gaan, vanmorgen.

We zingen en neuriën Lied 125 uit het oude Liedboek de verzen 4 en 5.

Zang (vervolg) Lied 125:4 en 5

Gebed

- *onophoudelijk bidden wij niet, maar ik wil u nu graag wel voorgaan in gebed:*

Wij zijn niet altijd verheugd als we om ons heen kijken, als we in onszelf kijken.

Als we de nood van de wereld zien.

Wij bidden niet onophoudelijk omdat onze hand nu eenmaal ook allerlei andere dingen vindt om te doen.

We kunnen U, God, soms ook helemaal niet danken.

We kunnen de vreugde kwijt zijn.

We kunnen soms helemaal niet bidden.

Wij zijn U soms helemaal kwijt.

Toch zijn we hier gekomen, voor uw Aangezicht.

Bent U dan toch met ons bezig, meer dan wij doorgaans beseffen?

En wij met U, meer dan wij misschien willen toegeven?

Mensen onderweg zijn wij, nu hier samengekomen op deze pleisterplaats.

Op zoek naar licht in donkere dagen, naar bemoediging in coronatijd, naar vreugde in somberheid.

Om te horen van U, van uw komen in deze wereld, toch.

Om toch iets van vreugde, uw vreugde, te proeven, ondanks alles, en te horen dat de nacht ten einde loopt, drie kaarsen aangestoken,

symbool van het Licht dat gaat schijnen.

Ook voor ons.

Schenk ons samen een goed uur, God, kom tot ons en zie, met het lied dat we zo boven onszelf uit zingen: heel ons hart staat voor U open.

Ontferm U over ons, amen.

Zang Nieuwe Liedboek Lied 442 *'Op U, mijn Heiland, blijf ik hopen ...'*

Eerste Schriftlezing Psalm 126 (Nieuwe Bijbelvertaling, Psalm van deze zondag) *door een gemeentelid indien mogelijk*

Zang Lied 608 *'De steppe zal bloeien ...'*,

Tweede Schriftlezing Jesaja 65:17-25 (Nieuwe Bijbelvertaling) *door een gemeentelid indien mogelijk*

Zang Lied 462:1,2, 5 en 6 *'Zal er ooit een dag van vrede ...'*

Derde Schriftlezing 1 Tessalonicenzen 5:12-24 (Nieuwe Bijbelvertaling) *door de voorganger*

Zang Lied 1009:1 en 3 *'O lieve Heer, geef vrede aan allen hier beneden ...'*

Overweging

Lieve mensen van God,

De naam van deze zondag 'Gaudete' komt van een latijns werkwoord *gaudeo* = 'zich verheugen'. *Gaudete* is dan de gebiedende wijs meervoud, een dwingende oproep aan ons zou je bijna zeggen: 'Verheugt u!'

'Jullie moeten blij zijn!' Want Kerst nadert. *'Rejoice, rejoice! Christ is born of the virgin Mary – Rejoice!'* zong Elaine. Al is het nog geen Kerst en het Kind nog niet geboren, we zitten al wel in het midden van Advent, vandaag is er weer een kaars extra aangestoken. Wat hebben we daaraan juist dit jaar extra behoefte, weer een kaars extra, meer licht in donkere dagen. Die derde kaars geeft aan: we gaan dus toch naar de komst van het Licht, naar de geboorte van het Kind. 'Weest blij' heet daarom deze zondag.

Maar op het gebied van de blijdschap valt blijkbaar met die gebiedende wijs heel wat te *moeten* – hoe tegenstrijdig zou je zeggen: blijdschap en vreugde én een gebiedend moeten: 'Jullie moeten blij zijn!'

Het moet ons blijkbaar aangezegd worden, ja, *toegezongen*, vanmorgen letterlijk omdat we niet allemaal mogen zingen. Want we zijn helemaal niet vanzelfsprekend blij. We zitten nog midden in de pandemie, de besmettingen blijven maar oplopen, de maatregelen zijn niet versoepeld, gasten ontvangen blijft heel beperkt mogelijk, eerder dreigt nog een aanscherping voor de Kerst. Velen zijn coronamoe en hebben steeds meer moeite zich aan de regels te houden. Er is verzet in de samenleving. De horeca zucht diep, verschillende sectoren worden economisch diep getroffen. Mensen zijn bang hun baan te verliezen. Sommige jongeren kunnen het zelfs niet helemaal niet meer aan en hebben suïcidale gedachten. Ook onder ons zijn er zorgen, is er isolement – sommigen durven al maanden niet meer naar kring of kerk te komen of wonen in een verpleeghuis met besmette bewoners. Dan hebben we die oproep 'Weest blij' hard nodig, anders komt er niets van die blijdschap terecht, want uit onszelf zijn we helemaal niet verheugd in deze tijd. En hoelang gaat het allemaal nog duren?

We kijken allemaal reikhalzend uit naar het licht aan het einde van de tunnel, het vaccin dat mogelijk het einde gaat betekenen van alle lockdownmaatregelen. Velen zullen dit licht misschien meer verlangen dan het verlangen naar het Licht van alzo hoge, meer het vaccin verwachten dan de komst van het Kind.

De verwachting van het vaccin schuift dus dit jaar over de verwachting van Advent heen, lijkt het. Is dat erg? Nee, natuurlijk is dat niet erg. Het is juist zó invoelbaar, we verlangen allemaal naar normalisering van ons leven, weg van de besmettingen en de beperkingen.

En toch. Hier openen we niet de krant of lezen op onze tablet het nieuws. Hier slaan we heel bewust aan het begin van elke dienst *de bijbel* open, onze oude kanselbijbel waarop nog altijd die beschadiging van de granaatinslag in september 1944 te zien is.

En lezen we over de vreugde, in die Psalm 126 van deze zondag, waarin de psalmist zegt over de terugkeer van de ballingen: *'Wie in tranen op weg gaat, zal thuiskomen met gejuich'*.

Vreugde die we terugzien bij die droom van Jesaja waar de Eeuwige zegt: *'Zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, er zal alleen maar blijdschap zijn. Ik herschep Jeruzalem en schenk haar bevolking vreugde.'*

Deze woorden van Jesaja waren geschreven met het oog op de ballingen die waren teruggekeerd uit de Babylonische ballingschap rond 530 voor Christus. Woorden van 2500 jaar oud! Steeds maar weer overgeleverd, heel zorgvuldig. De oudste tekst van Jesaja is uit ongeveer 800 ná Christus. Maar in 1947, bij de spectaculaire vondst van de Dode-Zeerollen, werd een compleet Jesajaboek teruggevonden uit de 2^e eeuw vóór Christus. Die bleek niet veel te verschillen, dus Jesaja is in de loop der eeuwen nauwgezet doorgegeven. Misschien wel omdat deze profetie behoort tot de kern van de joodse bijbel.

Ooit was het volk uitgeleid uit de gevangenschap in Egypte, op weg naar het beloofde land, een kernmoment uit de geschiedenis van Israël. Zo keerden veel later de ballingen uit het lijden in Babel terug, opnieuw op weg naar dat beloofde land dat God voor zijn volk had bedoeld. Weer een kernmoment, opnieuw die ommekeer, opnieuw ook hoop op een betere toekomst in barre tijden. Dán houdt de profeet de ballingen deze woorden van God aan hen voor: *'Zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, er zal alleen maar blijdschap zijn. Ik herschep Jeruzalem en schenk haar bevolking vreugde.'*

Elke keer als het volk in nood was, en wat heeft het joodse volk de eeuwen door niet allemaal te verduren gekregen – en opnieuw steekt het antisemitisme vandaag de dag de kop op – elke keer als het volk in nood was, las het deze woorden: *'Zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, Ik schenk vreugde.'*

Zodat het volk steeds weer nieuwe moed opvatte en ondanks alle vervolging tóch doorging. Tot in kamp Westerbork werden de joodse feesten gewoon gevierd. Om elkaar te bemoedigen, elkaar te laten weten, zo stel ik me voor: houd vertrouwen, wij beelden hier in gevangenschap toch uit waartoe we bestemd zijn: een leven in shalom, met elkaar, in vrijheid, temidden van de volkeren rondom. Daarom lezen we de woorden van Jesaja en de Psalm over de vreugde, niet in ontkenning van de barre realiteit, maar juist ter bemoediging *in* die barre werkelijkheid.

Daarom koos ik ook voor Lied 608 vanmorgen dat aansluit bij Jesaja, *'De steppe zal bloeien'*, een opstandingslied, omdat het feilloos weergeeft dat grote verlangen in de dood naar nieuw leven,

in de pijn van rouw en gemis naar troost en samen-zijn,
in de vele beperkingen naar herwonnen vrijheid,
van een barre werkelijkheid naar deze wereld anders, heler, eerlijker,
van berusting, cynisme, afhaken, naar blijdschap en vreugde.

Dat is een verwachting die diepere lagen raakt dan de verwachting van een vaccin alleen, hoezeer we daar ook intens naar verlangen. De opengeslagen bijbel in deze ruimte voor Gods Aangezicht laat nog een ander soort verwachting zien dan het verlangen naar het einde van de pandemie waar we nu in zitten. Want ziekte en lijden en dood zijn er ook ná het vaccin, oorlogen en geruchten van oorlogen zullen er zijn en wij mensen zijn niet alleen maar lieverdjes. Daarom hebben we die bijbelse verwachting, die verwachting van Advent, telkens weer nodig om te beseffen: de realiteit is hard, maar de hardheid ervan is niet het laatste, er is nog een andere wereld die wacht, die door God bedoeld is, die van wolf en lam die samen zullen weiden, een wereld waarvan die ene kaars extra vandaag het symbool is: we gaan, ondanks alles, toch richting het Licht.

Dat is vandaag dus de reden van die vreugde: *'Verheugt u'*, want het donker is niet het laatste, het Licht gloort al! Dat vinden we niet in de krant, maar wel in de bijbel, niet in de actualiteit, maar wel in wat die uiteindelijk dragende kracht geeft.

Ook Paulus getuigt daarvan in zijn brief aan de Tessalonicenzen, het oudste document van het Nieuwe Testament, stammend uit het jaar 50 na Christus: *'Wees altijd verheugd!'* Natuurlijk weet de apostel ook wel dat niemand altijd verheugd kan zijn, niet in de letterlijke zin. Hij bedoelt ook niet een geloofsblijheid van: *'Als je Jezus maar in je hart hebt, is alles goed en ben je altijd blij.'* Die blijheid is niet te rijmen met het bittere raadsel van het lijden in deze wereld. De vreugde van de psalmist en van Jesaja en van Paulus gaat dieper dan oppervlakkige blijdschap. *'Ware vreugde is een ernstige zaak'*, zei Seneca al, een Romeins filosoof en tijdgenoot van Jezus.

Deze vreugde, verbonden met Advent, is misschien wel de kern van het geloof en de grondtoon van het jodendom en het christendom dat op de schouders staat van het jodendom. Ondanks alles, ondanks alle pijn en lijden in deze wereld, ondanks alle wreedheid en domheid, ondanks onszelf, ondanks alle onvolmaaktheid, alle onwaarachtigheid, alle onbegrip, alle onvermogens, alle onbenulligheid van ons mensen, alle geweld, *is toch de vreugde de kern.* Ondanks de granaatinslag is het Woord van God onbeschadigd gebleven.

Ik moet denken aan de religieuze ervaring van Blaise Pascal, wiskundige en filosoof uit de 17e eeuw. Die overkomt hem op een avond als hij alleen op zijn kamer zit aan de Faubourg Saint-Michel in Parijs terwijl het haardvuur brandt. Hij noteerde exact het tijdstip van zijn mystieke Godservaring – maandag 23 november 1654 om half elf 's avonds tot half één 's nachts – en wat hij beleefde. Ik citeer:

*Vuur.
God van Abraham, God van Isaäk, God van Jakob,
niet van filosofen en geletterden.
Zekerheid. Zekerheid. Gevoel. Vreugde. Vrede.
God van Jezus Christus.
Los, ik, van de wereld en van alles buiten God.
Grootheid van de menselijke ziel.
Vreugde, vreugde, vreugde, tranen van vreugde.
Jezus Christus.
Dat ik nooit van hem gescheiden weze.*

Einde citaat.

Om deze woorden van vreugde nooit meer te vergeten, naaide Pascal die in de zoom van zijn mantel.

Zij getuigen van een waarachtige vreugde die van alzo hoge komt, niet van filosofen en geletterden.

Dit is een unieke, persoonlijke ervaring die onoverdraagbaar is.

Elk mens zal uiteindelijk zelf de eigen weg moeten gaan, richting het Licht, op hoop van zegen, met anderen op zijn of haar weg.

Maar wie mét medenemen van de pijn van het leven en het lijden in deze wereld, wie met dat alles en ondanks dat alles toch toegroeit naar die innerlijke vreugde, heeft een vrede en een blijdschap gevonden die naar mijn overtuiging onverwoestbaar zijn. Wij hebben elkaar daarbij nodig.

Het is de vreugde van het gevonden zĳn, van het gekend zĳn door de Eeuwige.

'Zekerheid. Zekerheid. Gevoel. Vreugde. Vrede', schreef Pascal.

Wie die vreugde kent, zich gevonden en gekend weet, heeft anderen niet meer alleen voor zichzelf nodig, maar zal ook anderen tot hún bestemming willen laten komen.
Wie die vreugde kent, deelt, geeft, heeft lief om niet, ja, *is al die nieuwe schepping* waarover Jesaja spreekt.

*'Vreugde, vreugde, vreugde, tranen van vreugde.
Jezus Christus.
Dat ik nooit van hem gescheiden weze',* noteerde Pascal.

Vreugde, het hart van Advent.
Dat wij Hem mogen verwachten, samen. Geloof, hoop en liefde.
Opdat wij nooit meer van Hem gescheiden zijn.
Want de liefde is de meeste.
Amen.

Orgelspel

Open ruimte

- ...
- mededelingen door kerkenraadslid.

Gebeden (voorbeden, stil gebed, Onze Vader)

Zal er eens een stad van vrede zijn, zonder mensen die lijden onder onrecht en geweld?
Ooit dat beloofde land, ooit wolf en lam en leeuw en rund samen?
O God, zo bidden wij:
vernieuw onze hoop door liederen, verhalen, woorden van U voor ons, lichten in de nacht,
verwijzend naar de nieuwe morgen.
Raak ons aan, zodat wij weten er te mogen zijn:
Mensen onderweg, twijfelaars, zoekers, dromers, mensen die zien, soms even, mensen die vinden, onverwacht.
Mensen die gevonden zijn, door U, God, mensen die gekend zijn, door U, onvermoed en nooit gedacht.
Ja, mensen van vreugde, toch, als grondtoon van ons leven, ondanks alles.

Wij bidden u voor allen die uitzien naar het feest, juist in deze tijd van beperkingen, hoe anders het dit jaar ook is.
Dat het licht in hun hart mag zijn.
Wij bidden u voor vaders en moeders
Dat zij hun kinderen veiligheid, warmte en geborgenheid geven.
Licht dat het leven goed maakt.
Wij bidden U voor hen die ongewild kinderloos bleven en altijd met de komst van uw Kind op hun gemis worden gedrukt.
Voor hen die juist in deze dagen moeten terugdenken aan de geliefden die zij verloren.
Wij bidden U voor hen die in dit ingrijpende jaar steeds moeilijker kunnen rondkomen, mensen die op hulp en voedselbanken zijn aangewezen.
Wij bidden U voor mensen zonder uitzicht,
die door de crisis hun baan verloren of dreigen te verliezen.
Wij bidden U voor chronisch zieken, voor alle ouderen, ook in onze gemeente,
voor hen die verblijven in het verpleeghuis,

voor mensen die door de corona nog eenzamer zijn geworden.

Om licht bidden wij, God, licht in donkere dagen, uitzicht, perspectief, vreugde, al is die misschien nog zo klein.

Hoor ons als we hier ons eigen gebed bidden of een moment stil zijn ...
en hoor ons als we samen het gebed bidden dat Uw Zoon ons meegaf voor onderweg:

Onze Vader die in de hemelen zijt,
Uw naam worde geheiligd
Uw koninkrijk kome
Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.
En leid ons niet in verzoeking
maar verlos ons van het boze.
Want van U is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid.
Amen.

Slotzang Lied 444 *'Nu daagt het in het oosten ...'*

Zegenbede:

God zegene ons en behoede ons
God doe zijn aangezicht over ons lichten en zij ons genadig
God verheffe zijn aangezicht over ons en geve ons vreugde en vrede ...

afgesloten met zang: *'Gezegend gaan wij nu van hier ...'* – Amen.

Afsluitend orgelspel.

